

به نام خدا
مردگان در مسیر تاریخ

گرد آورنده: ابراهیم بستان

انتشارات معتبر

۱۳۹۷

سرشناسه	پستان، ابراهیم، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	مردگان در مسیر تاریخ/گردآورنده ابراهیم پستان.
مشخصات نشر	اهواز: موسسه فرهنگی هنری آداب، انتشارات معتبر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۲۸۲ ص؛ ۱۴×۲۱×۵/۵ م.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۶۶۹-۸۸-۵
وضعیت فهرست نویسی	فیا
نوع	تشییع و تدفین، مراسم -- تاریخ
موضوع	Funeral rites and ceremonies -- History
موضوع	تشییع و تدفین، مراسم -- ایران -- تاریخ
موضوع	Funeral rites and ceremonies -- Iran -- History
موضوع	تشییع و تدفین، مراسم -- ایران -- تاریخ -- پیش از اسلام
موضوع	Funeral rites and ceremonies -- Iran -- History -- To 22
رده بندی کنگره	۱۳۹۰/۴۰۱۵۰ GT
رده بندی دیویی	
شماره کتابشناسی ملی	۵ ۲۹۰۱۱

اهواز: چهارراه ناد، اول خیابان شهید سراج شماره ۳۲

تلفن: ۰۶۱-۳۲۲۱۱۳۶۸-۳۲۲۲۵۴۹۶ فاکس: ۰۶۱-۳۲۲۲۵۴۹۶

پست الکترونیک: Moatabar_alavi@yahoo.co.ir

عنوان کتاب: مردگان در مسیر تاریخ

نویسنده: ابراهیم پستان

ناشر: انتشارات معتبر (وابسته به مؤسسه فرهنگی هنری آداب)

شمارگان: ۱۰۰۰

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۶۹-۸۸-۵

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۳	فهرست مطالب
۱۱	مقدمه: نویسنده
۱۹	بخش اول: زندگی پس از مرگ و نحوه تدفین در دوره پیش از تاریخ
۲۱	پیش از تاریخ - (دوره سنگی قدیم) پالئوتیک
۲۵	پیش از تاریخ - (دوره سنگی)
۲۷	پیش از تاریخ - (دوره سنگی نوین) نئوتیک
۳۱	عصر آهن
۳۵	بخش دوم: زندگی پس از مرگ در دوران باستان
۳۷	بین النهرین
۴۶	سومری ها و اکدی ها
۴۸	بابل
۵۰	یهود
۵۲	یونانیان
	بومیان آمریکا (مایا - آزتک ها - سرخ پوست ها - ذونی - میشتک ها)
۷۳	
۷۷	فینیقی ها

۸۵	مصری‌ها
۱۰۸	هندی‌ها
۱۱۳	رومی‌ها
۱۱۹	چیر
۱۲۱	زیر
۱۲۳	تدفین در ترون و طلی
۱۲۷	بخش سوم: زندگی پس از مرگ و تدفین در ایران
۱۲۹	تدفین در ایران: پنج سال از میلاد:
۱۳۰	تدفین در ایران هزاره چهارم قبل از میلاد:
۱۳۳	تدفین در ایران هزاره سوم قبل از میلاد:
۱۳۶	الف) روش‌های دفن قبل از رواج دین مزدیسنا
۱۳۷	۱-سوزاندن مردگان
۱۳۷	۲-کول‌تپه
۱۳۹	۳-خاک‌سپاری
۱۴۰	۴-رنگ کردن مردگان
۱۴۰	۵-خاک‌سپاری در منازل
۱۴۰	۶-پیدایش ترس از مردگان
۱۴۱	۷-دفن مردگان در قبایل پارس
۱۴۲	ب) مراسم در ارتباط با مردگان در دین مزدیسنا

۱۴۴	پ) اهمیت وندیداد در بررسی مقررات در ارتباط با مردگان ..
۱۴۷	۴-رسم سگ‌دید
۱۴۸	۵-ترتیب و نحوه انجام مراسم بر طبق وندیداد
۱۴۸	مراسم مربوط به محتضر
۱۴۸	عسل با گمیز
۱۴۹	حمل جسد
۱۵۱	تدفین جسد
۱۵۲	زمان سرگوار
۱۵۳	ت) گورستان سی باستان
۱۵۳	۱-سیلک کاشان
۱۵۶	۲-گورستان تپه حصار
۱۵۶	۳-گورستان پارتی
۱۵۷	عصر ودایی:
۱۶۴	تدفین در اقوام آریایی:
۱۷۱	تدفین در نزد کاسی‌ها:
۱۷۳	تدفین در نزد سکاها
۱۷۷	تدفین در دوره ماد
۱۸۱	تدفین در دوره هخامنشیان
۱۸۹	اشکانیان

۱۹۱.....	تدفین در تابوت‌های سفالی و سنگی:
۲۰۱.....	ساسانیان
۲۰۷.....	معرفی انواع تدفین رایج در دوره ساسانی
۲۰۷.....	- تدفین در زمین
۲۰۷.....	- تدفین سنگ‌چین
۲۰۸.....	- تدفین ستودان
۲۱۵.....	دفن در قرون نخستین اسلامی
۲۱۷.....	تدفین در دوره مغولان
۲۱۸.....	آداب تدفین و سوگواری در زمان مغولان
۲۲۱.....	تدفین در دوره (افشاریه - زندیه - قاجاریه)
۲۲۶.....	آیین تدفین در اسلام
۲۲۶.....	ثواب تشییع جنازه
۲۲۷.....	آداب تشییع جنازه
۲۲۹.....	شرایط دفن
۲۳۲.....	مستحبات دفن
۲۳۸.....	مکروهات دفن
۲۴۰.....	آیین تدفین در مسیحیت
۲۴۳.....	بخش چهارم: انواع تدفین و آیین تدفین در دنیای امروز
۲۴۵.....	مقدمه

- ۲۴۶..... انواع تدفین
- ۲۴۶..... تدفین در خاک
- ۲۴۸..... صخره یادبود در آب
- ۲۴۸..... هیدرولیز قلبایی جسد
- ۲۴۹..... روزاندن جسد
- ۲۵۰..... بر جسد، یک درخت
- ۲۵۱..... مومیای کردن
- ۲۵۱..... تدفین در درخت
- ۲۵۲..... گورستان‌هایی در غارهای هاوایی
- ۲۵۳..... (ب) آیین‌های خاک‌سپاری
- ۲۵۳..... دفن وسیله‌های شخصی همراه با جسد
- ۲۵۴..... نحوه قرار گرفتن جسد
- ۲۵۴..... اولین قبرهای گل‌اندود
- ۲۵۵..... تابوت‌های معلق
- ۲۵۶..... (پ) ابداع و نوع آوری در تدفین
- ۲۵۶..... زیر پل
- ۲۵۶..... فریز و خرد کردن
- ۲۵۷..... درخت یادبود
- ۲۵۷..... برج مردگان

- دستگاه فروش اتوماتیک تویوتا..... ۲۵۷
- دفن فضایی..... ۲۵۷
- دفن آسمانی..... ۲۵۸
- مراگمان برمی خیزند..... ۲۵۸
- رقص با مردگان..... ۲۵۸
- تابوت فائزی..... ۲۵۹
- دفن دریایی..... ۲۵۹
- دفن عمودی..... ۲۵۹
- بخش پنجم: تدفین در دنیای کرنی..... ۲۶۱
- کره جنوبی..... ۲۶۳
- بومیان استرالیا..... ۲۶۳
- بردگان آفریقایی که در آمریکا کار می کردند..... ۲۶۴
- آمریکای شمالی..... ۲۶۴
- مسلمانان و یهودیان..... ۲۶۵
- اهل تسنن..... ۲۶۵
- دوران روشنگری در غرب..... ۲۶۶
- سرخپوستان..... ۲۶۷
- آگنی بورای ساحل عاج..... ۲۶۷
- مائوها..... ۲۶۷

- ۲۶۸..... چین
- ۲۷۳..... آنتیشتی - هند
- ۲۷۴..... تشیع جنازه با موسیقی جاز - نیواورلئان
- ۲۷۴..... تدفین جمجمه - جمهوری کیریباتی
- ۲۷۴..... کس یادگاری با مرده - انگلستان
- ۲۷۵..... تدفین آسمانی - تبت
- ۲۷۵..... اسکالیناوی
- ۲۷۵..... مرده خوری - فرینا، آمریکای جنوبی و اقیانوسیه
- ۲۷۵..... اجساد لجنی اروپا
- ۲۷۶..... ساتی، هند
- ۲۷۶..... خفه کردن، فیجی
- ۲۷۶..... تدفین در فضا، آمریکا
- ۲۷۶..... مردم قبیله دانی در غرب پاپوا گینه
- ۲۷۷..... مردم قبیله توراجا
- ۲۷۹..... منابع

مقدمه نویسنده:

اعتقاد به جهان پس از مرگ، گذشته از چگونگی پیدایش آن، جزئی از اصول اساسی در ادیان نیز می‌باشد که ریشه‌هایی و حیاتی دارند. همین حقایق دینی است که در طول تاریخ باعث خلق آثار شگرف و شاهکارهای ادبی شده است. هر مؤمن به این باورهای دینی، دست دارد از آن جهان اطلاعی به دست آورد و گوشه‌ای از سرای ابدی خویش را در این جهان و هنگام حیات ببیند. اعتقاد به جهان پس از مرگ، بر اعتقادات اساطیری، باعث رواج آیین‌ها و مراسمی خاص در هر منطقه در مورد مردگان و شیوه‌های به خاک سپاری آن‌ها شده است که این باورها و اساطیر، عاملی برای توجیه این مراسم نیز به حساب می‌آیند؛ به عنوان مثال باور به این‌که مردگان باید در عبور از رودی از پیر مردی قایقران کمک بگیرند که از هر مرده برای عبور دادن او سکه‌ای بخواهد، باعث شده بود که در یونان باستان هنگام مرگ، سکه‌ای در دهان یا بر روی چشم‌های او بگذارند. البته اعتقاد به پایان جهان و قیامت جز در بین چند ملت معدود رایج نیست که ریشه‌ی

باورهای بسیاری از آنها از ایران و دین زردشت است که به ادیان دیگر رسوخ کرده است. این اعتقاد در مرحله نخست از زندگی خود انسان و آفرینش و مرگش الگو می‌گیرد؛ زیرا از نظر انسان‌هایی که تصویری برای ازلیت و ابدیت نداشته‌اند، باید جهان نیز مانند دیگر آفریده‌ها روزی به پایان عمر خویش برسد. اما در مرحله بعد برای پایان جهان صبغه‌ای فلسفی و اجتماعی یا دینی قائل شدند و آن را لازمه جامعه رو به زوال بشری می‌دانستند، زیرا به عقیده آنان این میری که نزول فضایل اخلاقی و خصایل بشری می‌پیماید، باید به نابودی نوع بشر منجر شود، به خاطر اینکه انسان‌ها روز به روز از فراوانی ایزدان دور می‌شوند و تا خدایان خودشان دست به کار نشوند، نوع انسان هدایت و اصلاح نخواهد شد. بنابراین به خاطر اصلاح انسان‌ها، ابتدا تمام ارکان جهان و سپس سازمان زندگی انسان‌ها به سم خواهد ریخت که در پس آن نظامی دیگر و طرحی نو در افکنده خواهد بود.

دنیای ما از نوعی است که ذهن انسان‌ها را در مورد بدن (چه زنده و چه مرده) به خود مشغول کرده است. زیبایی و تندرستی تبدیل به صنعتی فوق‌العاده گران‌قیمت شده است؛ پزشکان، آسیب‌شناسان و دیگر متخصصان با مطالعه فراگیر اجساد می‌کوشند تا دلایل مرگ، راه‌های درمان بیماری‌ها، سلامت جمعیت را مشخص

کنند. از یک سو تمایل همگانی نسبت به اجساد و اندام‌های انسانی در آزمایش‌های پزشکی وجود دارد، و از سوی دیگر هرگاه چنین مواردی در قالب موضوعی هنری یا آموزشی به نمایش عموم گذاشته شود، حساسیت‌های عمیقی در جامعه برمی‌انگیزد. شک یکی از راه‌های شناخت جوامع بشری از راه شناخت اعتقادات، مذاهب و رفتارهای اجتماعی و مذهبی است که تدفین مردگان، یکی از محسوس‌ترین و ملموس‌ترین راه‌ها در طول تاریخ بوده است. آثار پرستش مردگان، احترام به نیاکان، ترس از ارواح شیطانی هموار در میان اقوام باستانی وجود داشته و تدفین نیز بازتابی از عملکرد و اعتقادات جوامع بشر بوده است. اعتقادات و آیین جوامع پیش از تاریخ به توصیف آیین‌های تدفینی آن‌چنان بر ما شناخته نیست و محدود است، هر چند که از پیدایش سفال، انسان نیز آن را برای تدفین مردگان به صورت محدود استفاده نموده است.

اساس تصور ذهنی بشر اولیه از پدیده مرگ و روح از خواب ناشی شده است. بدین‌صورت که بشر پس از تفکر درباره خواب و پس از تجربیاتی که در این باره داشته بدین نتیجه رسیده است که با وجود آرامش جسم به‌هنگام رؤیا عملی وجود دارد که این سو و آن سو می‌رود، سخن می‌گوید و ده‌ها فعل و انفعالی دیگر

انجام می‌دهد. این عامل با بستگان متوفی فرد تماس می‌گیرد و چه بسا سخنانی یا اشاراتی دریافت می‌کند که ممکن است بعداً عیناً به حقیقت پیوندد. بیشتر این خاطرات و تجربیات برای هر فرد خاص رصی است و بشر کمتر علاقه‌ای به بازگو کردن آن دارد، ولی به شدت به باور آن می‌رسد. این عامل پس از بیداری به بدن باز می‌گردد ولی در حالت مرگ بازگشت آن امکان ندارد، این عامل را بشر روح می‌نامد، در جوامع اولیه تصور روان بسیار مبهم و پیچیده بود. بشر نخستین جداد و اموات خود را می‌پرستید و این پرستش نیاکان خالی از فکر بقای روح نبود. از طرف دیگر وحشت و هراس شدیدی از نسل‌های نامرئی یا قدرت‌های نهفته در اجسام و به خصوص در ارتباط با مرگان داشت که سبب به وجود آمدن آیین‌های حرام گردید. تقابل این دو جریان و شدت و ضعف آن و نوع برخورد زندگان با مردگان، آیین‌ها و شیوه‌های تدفین را در جوامع ابتدایی شکل داده است که ما آن را انتقادات اولیه در مورد تدفین می‌دانیم.

با وجود این، بسیاری از خدایان انسانی مردگانی بودند که در نتیجه نیروی تخیل زندگان، پس از مرگ، حالت پهلوانی پیدا کرده‌اند. خود ظاهر شدن مردگان در خواب کافی بوده است که سبب تقدس و پرستیده شدن آنها بشود؛ زیرا عبادت، اگر بچه

ترس نباشد، لااقل همزاد و برادر آن است. مردانی که در زمان حیات خود نیرومند بوده‌اند و ترسشان در دل دیگران جای می‌گرفته است، پس از مرگ مورد پرستش واقع می‌شدند. در بسیاری از زبان‌های اولیه کلمه‌ای که به معنی خداست، در واقع «مرد مرده» معنی می‌دهد؛ یونانیان قدیم، همان‌گونه که مسیحیان، قدیسین خود تبرک می‌جویند، به مردگان خود تبرک می‌جستند. اعتماد به حیات دیگری برای مردگان، که علت پیدایش آن همان خواب بوده است، به اندازه‌ای شدید بوده که غالباً برای مردگان، به معنی حقیقی کلمه پیغام می‌فرستادند: چون رئیس قبیله می‌خواست به یکی از اموات پیغامی بفرستد آن پیغام را بر غلامی می‌خواند و بلافاصله سر غلام می‌برید، و اگر تصادفاً قسمتی از آن فراموش شده بود، این قسمت را به غلام دیگر می‌گفت و او را به اولی ملحق می‌کرد؛ برنامه‌ی اول مرد مرده‌ای می‌نوشت. روستی به تدریج پیش رفت تا صورت نیا پرست را، خود گرفت، همه مردم از مردگان می‌ترسیدند و می‌کوشیدند تسایل خشنودی آنان را فراهم آورند، تا مبادا زندگان را مورد لعنت خود قرار داده و برایشان زندگی را تلخ سازند. به همین ترتیب در سرتاسر جهان انتشار یافت و در مصر، یونان و روم، به اوج خود رسید و هنوز هم با کمال قوت در چین و ژاپن برقرار است. به علاوه بسیاری از

ملل هستند که جز نیاکان خود چیزی را نمی‌پرستند و هیچ خدایی را نمی‌شناسند.

در این کتاب سعی شده دیدگاه‌های دانشمندان داخلی و خارجی، که به صورت پراکنده در آثارشان به آن اشاره کرده‌اند، آورده شود، تا به صورت یک کتاب مستقل در اختیار علاقه‌مندان قرار بگیرد.

شاید تعداد صفحات این کتاب زیاد نباشد، هدفم این بود که حق مطلب را ادا کرده باشم و از ذکر جزئیات و حواشی (دین، کشاورزی، نحوه زندگی و...) سرباز زدم تا خوانندگان تنها به یک موضوع و آن هم انتقاد از زندگی پس از مرگ در عقیده گذشتگان توجه کنند. هرچند تمام موارد اجتماعی ذکر شده بی‌ارتباط با موضوع مورد بحث نیست؛ بلکه هر جا که هر عقیده‌ای مبنی بر زندگی پس از مرگ باشد، از مذهب و دین آن قوم سرچشمه می‌گیرد. در تمام عقاید گذشتگان با به به کتاب‌هایی که در این مورد نوشته شده است، همیشه مذهب و اعتقاد به زندگی پس از مرگ، نحوه تدفین با هم رابطه بسیار نزدیکی داشته است.

با توجه به اینکه اقوام در گذشته زیاد بودند، خیلی از آیین‌ها از دیگری تأثیر پذیرفته می‌شد. پس بیشتر مطالب اولاً به هم ربط

دارند و ثانیاً به هم نزدیک هستند. به خاطر دسترسی آسان خواننده به مطالب، کتاب را به سه قسمت تقسیم کردم.

۱- زندگی پس از مرگ در سه دوره تاریخی (دیرینه‌سنگی، میانه‌سنگی و نوین‌سنگی)

۲- زندگی پس از مرگ در جهان باستان (جوامع مختلف)

۳- زندگی پس از مرگ در ایران قبل از اسلام و پس از اسلام

۴- انواع تدفین در گذشته تا امروز

۵- تدفین در بدن از کشورهای

اگر بخواهیم به صورت خلاصه برداشت خود را از عقاید اقوام در مورد زندگی پس از مرگ و تدفین در گذشته تا به امروز بیان کنیم؛ می‌توانیم بگوییم که:

۱- همه اقوام گذشته به زندگی پس از مرگ اعتقاد کامل داشتند.

۲- همه به روح اعتقاد داشتند و روح را از جسم مستقل می‌دانستند.

۳- همه اعتقاد داشتند که روح از بدن در هنگام مرگ جدا می‌شود.

۴- اعتقاد به روح و نحوه تدفین، از مذهب و دین آنها سرچشمه

می‌گرفت.

۵- همه به زنده شدن انسان‌ها پس از مرگ معتقد بودند.